चैव पांसानि पानानि सुरभीणि च । उपनीय तु तत्सर्वं यत्नकैः सुसमाहितः । व्यामिश्रं पानपात्रञ्च भोक्तुर्दक्षिणतो न्यसेत् । परिवेषयेच्च प्रयतो गुणान् सर्वान् प्रचोदयन्" । गुणान् उपकरणानि । भूमावेव न तु व्यञ्जनादिपात्राद्यन्नपात्रोपरि निःक्षिपेत् पात्रान्तरे भोजनपात्रेऽपि" ।

परिश्राव परि+स्रव कर्त्तरि घञ् । १अम्बुवेतसे २इक्षुरोत्सवे च मेदि० ३परितो वेधनकारके त्रि० ।

परिव्रज्या स्त्री परि+व्रज-भावे क्यप् । तपस्यायां हेमच० ।

परिव्राज् पु० परिवर्ज्यं पुत्रादिकं व्रजति परि+व्रज-क्विप् दीर्घः । पुत्रदारादिकं सर्वकर्माणि च परित्यज्य आश्रमान्तरगामिनि भिक्षौ यतौ अमरः । तल्लक्षणं यथा- "सर्वारम्भपरित्यागी भैक्षाशी ब्रह्मभूयता । निष्परिग्रहताऽद्रोहसमता सर्वजन्तुषु । प्रियाप्रियपरित्यक्तं सुखदुःखाविकारिता । सबाह्याभ्यन्तरं शौचं सुखदुःखाविकारिता । सर्वेन्द्रियसमाहारो धारणाध्यानमित्यता । भावसंशुद्धिरित्येष परिव्राड्वर्य उच्यते' ।

परिव्राज पु० परित्यज्य पुत्रादीन् व्रजति परि+व्रज-संज्ञायां कर्त्तरि घञ् । परिव्राजि भिक्षौ

परिव्राजक पु० परित्यज्य पुत्रादीन् सर्वकर्माणि च व्रजति व्रज-घञ् स्वार्थे क स्वुल् वा । चतुर्थाश्रमिणि यतौ ।

परिव्राजि स्त्री परि+व्रज-णिच्-इन् । श्रावण्यां (चुलकुडि) क्षुपे राजनि० ।

परिशिष्ट त्रि० परि+शिष-क्त । १अवशेषे । ततः अस्त्यर्थे अच् । २तत्प्रकाशकग्रन्थभेदे न० हेमच० यथा ब्रह्मपरिशिष्टं छन्दोगपरिशिष्टम् इत्यादि ।

परिशुष्क त्रि० परि+शुष-क्त तस्य सः । १परितः शोषयुते २नीरसे "मांसं बहुतरैर्भृष्टं स्निग्धस्वेदमुना सुखः । लीरकं [illegible] परिशुष्कं तदुच्यते" भावप्र० उक्ते ३परिपक्वमांसभेदे न० ।

परिशेष पु० परि+शिष-घञ् । अवशेषे

परिशोध पु० परि+भावे घञ् । १क्षालनादेः शोधने । णिच् अच् । २परितः शुद्धिसम्पादने च । ल्युट् । परिशोधन तत्रार्थे न० ।

परिश्रम पु० परि+श्रम-घञ् न वृद्धिः । १व्यायामे क्लेशकारके आयासे हेमच० आर्षे तु क्वचित् वृद्धिः । परिश्राम तत्रार्थे भाग० २।६।२० [च मेदि० ।

परिश्रय पु० परि+श्रि-आधारे अच् । १आम्रवे २सभायां

परिश्रित् स्त्री परिश्रयत्यनया परि+श्रि-करणे क्विप् । सूक्ष्मपाषाणे शत०ब्रा० ७।१।१२ भाष्यम् । २यज्ञियेष्टकासमवस्थके पाषाणखण्डे च कात्या०श्रौ०१८।६।१२

परिश्रित त्रि० परि+श्रि+क्त । १समाश्रिते भावे क्त । २आश्रये न० । ३परितोवेष्टने ४वस्त्रादिपरिष्कारके तिरस्करणादिभिर्वेष्टने शत०ब्रा० १।१।२।८ भा० । आश्व० श्रौ० २।४।१ पारा० ।

परिषद् स्त्री परिसीदत्यस्यां परि+सद-आधारे क्विप् । सभायां धर्मनिर्णयार्थं विद्वद्भेदयुक्तायां२ सभायाञ्च यथोक्तं मनुना "अनाम्नातेषु धर्मेषु कथं स्यादिति चेद्भवेत् । यं शिष्टा ब्राह्मणा ब्रूयुः स धर्मः स्यादशंयवः"

प्रायश्चित्तनिर्णयार्थं परिषदुपस्थानप्रकारः परिषद्विशेषव्यवस्थादिकञ्च प्रा०वि० उक्तं यथा

"अथ प्रायश्चित्तिनः परिषदुपस्थानम् । तत्राङ्गिराः "कृते निःसंशये पापे न भुञ्जीतानुपस्थितः । भुञ्जानो वर्द्धयेत् पापमसत्यं संसदि ब्रुवन् । सचेलं वाग्यतः स्नात्वा क्लिन्नवासाः समाहितः । उपस्थाय ततः शोभनार्त्तिभान् धर्मी गतः । गात्रैश्च शिरसा चैव न च किञ्चिदुदाहरेत्" । उपस्थानञ्च वस्त्रादिना ब्राह्मणान् तोषयित्वा कार्यम् "तोषयित्वा द्विजोत्तमानिति" देवलवचनात् । महत्तु पापेषु राज्ञाप्युपस्थितिः कार्य्येत्याह देवलः "स्वयं वा ब्राह्मणैः कृच्छ्रमसदोषे विधीयते । राज्ञा च ब्राह्मणैश्चैव महत्तु परिकल्प्यते" । परिषदमाह अङ्गिराः "एकविंशतिसंख्याभिर्भीमांसान्यायन्यायपारगैः । वेदाङ्गकुशलैश्चैव परिषत्त्वं प्रकल्पयेत् । चातुर्वैद्यः प्रकल्पी च अङ्गविद्धर्मपाठकः । त्रयश्चाश्रमिणो दृष्टाः परिषत् स्याद्दशावरा" । परिषत्कल्पोऽत्र सभार्हपरः । चातुर्वैद्यः चतुर्वेदपारगः । विकल्पी सर्वधर्मपर्याप्तः धर्मपाठकः धर्मशास्त्रज्ञः । मनुः "त्रैविद्यो हैतुकस्तर्की नैरुक्तो धर्मपाठकः । त्रयश्चाश्रमिणः पूर्वे परिषद् स्याद्दशावरा" । अङ्गिराः "एषा तु त्र्यङ्गार्थेषु मध्यमेषु तु मध्यमाः । महापातकशोध्येषु दशतो भूय एव वा" प्रदर्शनार्थमिदं यावद्भिरेव निर्णयः भवति तावद्भिरेव परिषद् दृष्टार्थत्वादृष्टाः । तथाच यमः "एको द्वौ वा त्रयो वापि यद्वृद्धा धर्मपाठकाः । स धर्म इति विज्ञेयो नेतरेषां सहस्रशः । यद् वदन्ति तथोन्मत्ता मूर्खा धर्मपतद्विदः । तत्पापं प्रतिपद्य भूत्वा तद्वक्तृन्नहनन्ति" । दक्षप्रजा-